

المراة في شعر سييده كاشاني

المراة في شعر سييده كاشاني

ا.م.د. خيرية دماك قاسم

جامعة بغداد / كلية اللغات - قسم اللغة الفارسية وآدابها

البريد الإلكتروني Email: noorallh71@gmail.com

الكلمات المفتاحية: سييده كاشاني، الشعر المعاصر، المرأة، الثورة الاسلامية، الدفاع المقدس.

كليدواژگان: سييده كاشاني . شعر معاصر . زن . انقلاب اسلامي . دفاع مقدس .

كيفية اقتباس البحث

قاسم ، خيرية دماك، المراة في شعر سييده كاشاني، مجلة مركز بابل للدراسات الانسانية، ٢٠١٩، المجلد: ٩، العدد: ٤ .

هذا البحث من نوع الوصول المفتوح مرخص بموجب رخصة المشاع الإبداعي لحقوق التأليف والنشر (Creative Commons Attribution) تتيح فقط للآخرين تحميل البحث ومشاركته مع الآخرين بشرط نسب العمل الأصلي للمؤلف، ودون القيام بأي تعديل أو استخدامه لأغراض تجارية.

Registered في مسجلة في

ROAD

Indexed في مفهارة في

IASJ

Women in the poetry Sepideh Kashani

زن در شعر سبيده كاشاني

نگارش

استاديار دكتور خيرية دماك قاسم

گروه زبان وادبيات فارسي - دانشكده زبان - دانشگاه بغداد - عراق

Assistant Pro fessor Dr. Khairia Damak Qasim
Dakhil AL-Daraghi

University of Baghdad / College of Languages -

Keywords: Sabeeda Kashani, contemporary poetry, women, Islamic Revolution, Holy Defense

How To Cite This Article

AL-Daraghi, Khairia Damak Qasim Dakhil, Women in the poetry Sepideh Kashani, Journal Of Babylon Center For Humanities Studies, Year :2019, Volume:9, Issue: 4.

This is an open access article under the CC BY-NC-ND license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

[This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License.](http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

ABSTRACT

‘Women’ is the one of the subjects that poets and writers have been, since ancient times, most interested in.

Old poets addressed the topic of ‘women’ in their poets mostly as ‘the beloved’. Women’s role was often used to be negative, and become, with the pass of time, more negative.

In contemporary Persian poetry that witness considerable changes and development, especially the social poetry, women's role changed accordingly, as they could break their confining frameworks and began to take a different role.

In this study, the researcher considered the position of women in the works of the Iranian poetess Sabeeda Kashani. The features and characteristics of women, be they outer or inner, were discussed with praise or criticism, besides the different roles of women in poetry, the biography of the poetess as a woman, Muslim women and legendary women.

خلاصة

من المواضيع المهمة التي كانت مثار اهتمام الشعراء والكتاب منذ القدم وحتى الان هو موضوع المرأة، فقد تناول الشعراء القدماء المرأة في اغلب اشعارهم بدور المعشوقة وكان دورها سلبيًا في الغالب وتزايد سلبيه مع مرور الوقت في الشعر الفارسي المعاصر حيث شهد هذا الشعر تغييرات وتطورات ملحوظة وخاصة الشعر الاجتماعي، تغير دور المرأة ايضا وخرجت من اطارها المحدد لها وبدأت تاخذ دورا مختلفا في هذا البحث تناولت الباحثة دراسة مكانه المرأة في شعر الشاعرة الإيرانية سبيده كاشاني، وتمت فيه دراسته خصائص المرأة ومميزاتها سواء كانت ظاهريه او باطنيه بالمدح او بالذم وكذلك ادوار المرأة المختلفة في الشعر، حياة الشاعرة باعتبارها امرأه النساء المسلمات ونساء الاساطير.

چکیده

یکی از مهمترین مضامینی که از دیرباز تا کنون دستمایه شاعران و نویسندگان قرار گرفته است، «زن» است. زنان در شعر شاعران کلاسیک بیشتر در نقش معشوق ظاهر شده و حضوری منفعلانه دارند. به مرور این نقش پررنگتر شده است.

شعر معاصر همگام با تغییرات و تحولات اجتماعی، چهره و نقش زن را نیز متحول و دگرگون ساخت. زنان در شعر این دوره از پوسته محدودیت خویش بیرون آمده و نقش متفاوتی از خود را به نمایش گذارده‌اند.

در این پژوهش، زن و پرداخت به زن را در شعر سبيده كاشاني بررسی و تحلیل خواهیم کرد. در این بررسی ویژگی‌های زنانه اعم از ویژگی‌های ظاهری و باطنی،

نگاه آمیخته به ستایش و نکوهش، زنان در نقش‌های گوناگون، زیست شاعر به عنوان یک زن و زنان مذهبی و اساطیری مورد بررسی قرار گرفته است.

بیان مسئله

نویسنده یا شاعری که اثری را می‌آفریند، هدفی را در نظر دارد که با آن هدف مخاطبان اثرش را نیز تعیین می‌کند. گاه شاعر و نویسنده پیش از شروع مخاطب را انتخاب می‌کند و گاهی حین نوشتن و گاهی پس از آن و گاهی حتی انتخاب به مخاطب واگذار خواهد شد.

سپیده کاشانی از شاعرانی است که با اهداف مشخصی به سرایش پرداخته است. زن در شعر او در نقش‌های گوناگونی ظاهر شده و همواره یکی از شخصیت‌های حاضر در شعر او بوده است.

اهمیت و ضرورت مسئله

امروزه حضور زنان نویسنده و شاعر در ژانر های گوناگون ادبی بی سابقه و چشم گیر است؛ به گونه ای که در دهه های ۱۳۱۰ تا ۱۳۴۰ در برابر هر هجده نویسنده مرد تنها یک نویسنده زن وجود داشت؛ در حالی که در دهه های ۱۳۷۰ تا ۱۳۸۰ در برابر هر سه نویسنده مرد یک نویسنده زن وجود داشته است. (1) و (2).

پرداختن به آثار زنان به طور عام و پرداختن به جلوه‌های زنان آثار ایشان به طور خاص می‌تواند به شناخت هرچه بیشتر شعر ایشان منجر شود.

اهداف پژوهش

هدف اصلی این پژوهش بررسی زن و نقش‌ها و جلوه‌های آن در شعر سبیده کاشانی است.

نوع پژوهش

این پژوهش در حوزه‌ی پژوهش‌های توصیفی، تحلیلی می‌گنجد و نگارنده می‌کوشد پس از مطالعه و گردآوری مطالب از مجموعه اشعار سبیده کاشانی و نیز تحقیقات پژوهندگان و نویسندگان و جامعه شناسان آنها را طبقه‌بندی، تبیین و تحلیل نماید.

پیشینه ی پژوهش

تا کنون مقالات و پژوهش‌های متعددی در رابطه با زنان و نیز شعر سبیده کاشانی نگاشته شده است. اما پژوهشی که با نگاهی اختصاصی به بررسی نقش و جلوه‌های زن در شعر سبیده کاشانی بپردازد، تا کنون انجام نشده است.

روش پژوهش

این پژوهش بر اساس روش کتابخانه ای فراهم شده است و در این میان کتاب‌های ادبی و مقالات و پژوهش‌های متعددی مطالعه شد. کتاب مجموعه اشعار سبیده کاشانی به عنوان اصلی‌ترین منبع اساس مطالعه قرار گرفته است.

۱. مقدمه

با نگاهی گذرا به سیر تحولات جهان امروز به تغییر ماهیت و ساختار برخی نقش‌ها در زندگی مدرن، پی می‌بریم؛ از این میان می‌توان به جایگاه زنان اشاره نمود. زنانگی در زندگی با کارهایی چون اطاعت بی‌چون و چرا، سرافکنندگی، ازدواج زود هنگام، مادر شدن‌های ناخواسته و از سر اجبار، سکوت در برابر مرد سالاری و... همراه بود و حتی در برخی مناطق زنان را با عناوینی خاص مانند: بنده منزل، سیاه سر، دست و پا شکسته، ادبار و... می‌نامیدند. اما امروزه زنان توانسته‌اند با شکافتن پوسته سخت حقارت‌ها و نبرد با آنچه پنداشته می‌شدند؛ گام به عرصه‌های بالای جامعه نهاده و حضور موفق خود را در زمینه‌های گوناگون علمی، اجتماعی، فرهنگی و هنری تثبیت نمایند. قلمرو ادبیات نیز از این حضور بی‌نصیب نمانده است. «برخی قلم به دست گرفتن زنان را معادل رهایی آنان قلمداد کرده‌اند و معتقدند که زنان از طریق نوشتن صدای خاص نادیده گرفته شده خود را در جامعه طنین افکن می‌کنند.» (۳).

روبین لیکاف ۱۶۹۵ نخستین کسی است که مساله زنان را با نگاهی جنسیتی بیان نمود. او براین باور بود که زنان به علت استعمال سبک بیانی خاص مانند کاربرد مکرر کلمات عاطفی، عدم قطعیت در گفتار، سطحی‌پایین‌تر از مردان در جامعه دارند. زبان‌شناسان دیگری هم مانند ترادگیل، میلروی، فیشمن، هولمز و... نیز در پژوهش‌های بسیار به وجود تفاوت‌های دیگر میان گفتار زنان و مردان قایل شد؛ از آن جمله پر حرفی به همراه داشتن موضوعات متعدد برای صحبت، ترغیب متکلم به ادامه گفتگو با استفاده از جملات تشویقی مانند: جدی؟ چه جالب! و...، نزدیکی بیشتر زبان گفتاری به زبان معیار، استفاده از کلمات توصیف رنگ، استفاده از قیود تعدیلی که حاصل شک و عدم قطعیت است، مانند: کم و بیش، به نوعی و... استفاده از پرسش‌های کوتاه یا دم‌سوالی که باز هم حاصل عدم اطمینان و وسوسه‌های زنان است مانند: می‌دانید که؟ این طور نیست؟ و... (۴).

از مهم‌ترین دستاوردهای انقلاب اسلامی و دفاع مقدس پیدایش ادبیات جنگ و مقاومت است. حضور شاعران زن در این حوزه از مقولاتی است که نیاز به نگرش و ارزیابی دارد. از آنجا که شاعران زن با بهره‌گیری از احساسات و عواطف زنانه آثاری خلق کرده‌اند که در فضایی متفاوت با شاعران مرد به این مقوله پرداخته است، نیاز به بررسی و بینشی عمیق دارید.

تقدم مردان بر زنان باعث شده که زنان در ادبیات فقط از مردان تقلید کنند. حضور کم‌رنگ زنان در جامعه و مسائل اجتماعی و عدم وجود حقوق مدنی و اجتماعی زنان در طول تاریخ موجب انزوای زنان در همه عرصه‌های هنری و ... گردیده است. در ایران نیز این اجحاف به گواه تاریخ کم صورت پذیرفته است و آن‌چنان که نسرين مصفاً می‌گوید: «دو مسأله اساسی یعنی ناامنی‌های خارجی و کانون سلطنت پادشاهان جبار به زنان ستم‌های بسیار روا کردند» (۵).

ادبیات ایران نیز مانند بسیاری از ملل دیگر جهان، بر روی هم سیمایی مردانه دارد و زن در آن به تعبیر امروزی آن جنس دوم معرفی شده است (۶).

پس از انقلاب اسلامی، شاعران زن همراه و هم‌گام با مردان اشعاری با مضامین دفاع از ارزش‌ها و آرمان‌های انقلاب سرودند. از مهم‌ترین این شاعران می‌توان به سبیده کاشانی، طاهره صفارزاده، فاطمه راکعی، سیمین‌دخت وحیدی اشاره کرد.

۲. نگاه به زن در دوره معاصر

در اواخر سده نوزدهم و اوایل سده بیستم میلادی، زنان ایرانی با تحولات اجتماعی و انسانی جدید همراه شدند. صورتی دیگر را از زندگی برگزیدند. از کنج خانه‌ها به درآمدند. به جامعه قدم گذاشتند. در عرصه‌های گونه‌گون فرهنگی به تکاپو پرداختند. شکل سنت‌کیشان حضورشان را به ابرام و اعتراض نهادند. پوسته تنگناها را نادیده گرفتند. به جست‌وجوی هویت گم‌شده خویش برآمدند. با آنکه هویتی دیگر را خواستند. روان‌شناسی زنان شاعر، جلوه‌های این هویت گم‌شده یا دیگر را به ما می‌نمایاند. در واقع، جلوه‌هایی خودآگاهانه یا ناخودآگاهانه از خواسته‌ها و آرزوهای انسانی آنان است، گاه به صراحت، گاه به اشاره (۷).

گفتمان‌های گوناگون فمینیستی را می‌توان به دو رویکرد کلی دسته‌بندی کرد: رویکرد توصیفی و رویکرد هنجاری. «در رویکرد توصیفی سعی بر این است که زنان از منظر حقوق، شأن و مرتبت موجود (فعلی) با مردان مقایسه شوند و در رویکرد

هنجاری، به الزام در برابری حقوق، احترام و شأن پرداخته می‌شود. بنابراین این ادعا که زنان و مردان باید حقوق و احترام برابر داشته باشند، ادعایی هنجاری است و اینکه زنان از حقوق برابر محروم‌اند یک ادعای توصیفی است» (۸).

۳. ادبیات زنانه

ادبیات زنانه در دو گرایش کاملاً متضاد نمود می‌یابد: نخست، گرایشی که می‌خواهد شأن اجتماعی زن را بالا ببرد، ستم‌دیدگی او را عریان سازد و او را آگاه کند که زن می‌تواند هم‌دوش مرد در کارهای اجتماعی مشارکت جوید. این همان گرایش است که در داستان‌های سیمین دانشور به ویژه *جزیره سرگردانی* او، باز تابیده شده است. گرایش دوم گرایشی است که به عرضه جسم و جنس می‌پردازد و مروج نوعی بی‌بند و باری و مخرب اساس خانواده است. گرایش دوم در جامعه ما جایی ندارد و همان‌طور که زندگانی «عشرت» در *جزیره سرگردانی* نشان می‌دهد روابط زن و مرد را کدر و مغشوش و بنیاد خانواده را متزلزل می‌سازد (۹).

ما اگر زن هستیم، به روش مادران‌مان فکر می‌کنیم. بی‌فایده است که برای کمک گرفتن، به سراغ نویسندگان بزرگ مرد برویم. وزن، شتاب و گام ذهن مرد به قدری با خصوصیات زن متفاوت است که زن نمی‌تواند چیز زیادی از او بیاموزد (۱۰).

۴. نگاهی به زندگی و آثار سبیده کاشانی

سرور اعظم باکوچی (سبیده کاشانی) در مرداد ۱۳۱۵ هـ. ش در شهر کاشان، در کانون گرم خانواده‌ای که به مبانی اسلامی سخت پایبند بود، دیده به جهان گشود. وی در زادگاه خود، تحصیلات ابتدایی را در دبستان هفده دی و دوره متوسطه را در دبیرستان شاهدخت به پایان رساند و پس از آن به تهران مهاجرت کرد. آغاز فعالیت‌های شعری وی، به طور جدی از سال ۱۳۴۸ بود. در سال ۱۳۵۲ دفتر شعری به نام «پروانه‌های شب» از او به چاپ رسید که همه به فضای خفقان آور آن زمان اشاره داشت (۱۱).

مجموعه دوم او «سخن آشنا» نام دارد که پس از مرگش به کوشش پسرش در سال ۱۳۷۳ به چاپ رسید. همچنین مجموعه اشعار وی را انتشارات انجمن قلم ایران در سال ۱۳۸۹ به چاپ رساند. از دیگر آثار او، یادداشت‌هایش طی دو سفر به جنوب در سال‌های جنگ است. سبیده کاشانی در سال ۱۳۷۱ بر اثر بیماری درگذشت (۱۲).

المرأة في شعر سبيده كاشاني

شعر سبيده كاشانی مبتنی بر پیام و هدف است. غالب این پیام‌ها بیان‌گر واقعیت‌هایی است که وی با چشم خویش دیده و متأثر شده است.

سپیده کاشانی می‌گوید: «خانواده من یعنی پدر و مادرم به مطالعه کتاب و خواندن دیوان‌های شعرا و استادان متقدم متأخر علاقه و عشقی وافر داشتند. طبیعی است که من نیز از همان کودکی با شعر خصوصا با اشعار حافظ و سعدی و مولانا آشنا شدم و اشعار حافظ بیش از همه مرا تحت تأثیر قرار داد و هر بار در بحر تفکر در آثار حافظ غرق می‌شوم، صدفی یا گوهری تازه به دست می‌آورم. باید بگویم که شعر و ادبیات نیمی از زندگی من شده که در تنهایی پناهگاه من است» (۱۳).

وی تخلص «سپیده» را برای خود انتخاب کرد اما سبب انتخاب این نام و تخلص را در اشعار خویش ذکر نکرده است. هرچند بسیاری بر این باورند که وی این نام را به سبب طلوع سپیده انقلاب بر خود نهاده است.

سپیده در سپیدهدم، طلوع آفتاب بین که سیل نور می‌کند ریشه شام تار را (۱۴) سرانجام، سپیده کاشانی در بیست و دوم بهمن ۱۳۷۱ درگذشت و در کنار شهدای انقلاب اسلامی با شکوه و تجلیل فراوان به خاک سپرده شد.

۵. دوران شاعری سپیده کاشانی

سپیده کاشانی پیش از انقلاب با اشعار پرشور و متعهدانه خویش در بیداری مردی نقشی پررنگ داشته است. دوره شاعری سپیده کاشانی را به دو دوره تقسیم کرده‌اند:

۵. ۱ دوران پیش از انقلاب

سپیده شاعری را از دوازده، سیزده سالگی آغاز کرد اما فعالیت رسمی شاعری او از سال ۱۳۴۷ با اقامت در تهران و انتشار در روزنامه اطلاعات آغاز شد. سپیده از اوضاع پیش از انقلاب رضایت نداشت و با شعر و سخن با حاکمیت خودکامه زمانه مخالفت می‌کرد و پیوسته در ایجاد شور انقلابی علیه رژیم ستم‌شاهی می‌کوشید. دست‌نوشته‌ها و نامه‌هایش به دوستانش بیانگر این مدعا است (۱۵)

۵. ۲ دوران پس از انقلاب

سپیده پس از پیروزی انقلاب اسلامی با شور و شوق تمام به خیل نیروهای انقلابی پیوست و در کنار مجاهدان به سرودن اشعار و سروده‌های انقلابی پرداخت. کم‌کم با حضور بانوان در عرصه‌های اجتماعی، سیاسی و هنری سپیده نیز به فعالیت‌های ادبی خود وسعت بیشتری بخشید و به عنوان شاعر انقلابی پای به میدان نهاد و با

حفظ اصالت، متانت و عفت زن مسلمان، توانست نزدیک به یکصد سروده و شعر در زمینه انقلاب اسلامی تهیه کند و در رادیو پخش شود (۱۶).

کاشانی همواره حضوری مؤثر در انقلاب و صحنه‌های گوناگون آن داشته است و از ارزش‌های انقلاب اسلامی حمایت می‌کرد. وی از سال ۱۳۶۰ عضو رسمی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در تالار وحدت بود و بیش از یک سال هم در سمت عضویت شورای عالی شعر و ادب تلویزیون انجام وظیفه کرد.

۶. آثار سبیده کاشانی

۶. ۱ آثار منظوم

آثار منظوم سبیده کاشانی؛ شامل غزل، قصیده، قطعه، مثنوی، چهارپاره، رباعی، دوبیتی، تضمین‌ها، سروده‌ها و اشعار سبیده و نیمایی است. با حمایت معاونت فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی توسط انتشارات مؤسسه انجمن قلم ایران به چاپ رسیده است.

۶. ۲ آثار منثور

اثر منثور، تحت عنوان «حکایت آنان که بقا را بلا دیدند» که دربرگیرنده خاطرات و یادداشت‌های سفر به جنوب و دیدار با رزمندگان است، حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی آن را در ۱۲۴ صفحه به سال ۱۳۷۵ منتشر کرده است.

۷. زبان شعری سبیده کاشانی

زبان شعری سبیده کاشانی، زبانی ساده، صمیمی، پاک و پالوده است. زبان فارسی سره وافی به مقصود نرم و زیبا و چابکی که در کاربرد شعر بسیار نرم‌تر و چابک‌تر و پالودمتر شده است. او از به کار بردن کلمات ثقیل و سنگین خواه عربی و خواه پارسی دوری می‌کند و واژگان را برای بیان مقصود و ایجاد ارتباط متقابل بین خود و مخاطبین می‌خواهد (۱۷).

۸. بررسی زن در شعر سبیده کاشانی

۸. ۱ ویژگی‌های بیرونی و ظاهری

با مطالعه و بررسی اشعار سبیده کاشانی روشن شد که وی به ویژگی‌های ظاهری و بیرونی زنان بی‌توجه بوده و به آن‌ها نپرداخته است. آنچه در شخصیت زنان برای او حائز اهمیت است، ویژگی‌های معنوی و درونی زنان است.

۸. ۲ ویژگی‌های درونی و باطنی

١.٢.٨ عشق

یکی از مهم‌ترین مضامینی که در شعر سبیده کاشانی بدان پرداخته شده، عشق است. اگرچه نام عشق و پرداخت مستقیم به عشق در شعر او کم‌رنگ است اما در ردپای عشق و پرداخت غیرمستقیم به این مفهوم نقشی پررنگ در شعر او داشته است.

مادران دیروز/ ای نگهبانان پاکی و نور/ که طنین گرم لالایی‌های شما/ از دل گهواره/ با دم عشق/ قهرمان می‌رویاند (١٨).
شور چشمان را به مجرما سپند افشاند ایم قصه ای شیرین زعشق کوهکن آورده ایم (١٩)
کاشانی در اشعاری که ذکر شد، عشق را در وجود زنان به تصویر کشیده است. زن در شعر او در هر نقشی که ظاهر شود جلوه‌ای از عشق را متجلی می‌سازد.

٢.٢.٨ فداکاری

یکی از خصیصه‌هایی که کاشانی زن را با آن وصف می‌کند، ایثار و فداکاری است. وی در این پرداخت بیش از هرچیز فداکاری را در مادرانی به تصویر می‌کشد.

مادران، این صابران روزگار باغ گل کردند بر جانان نثار (٢٠)
٣.٢.٨ ایستادگی و پایداری

سبیده کاشانی در شعر زیر، پایداری و ایستادگی زنان را روزهای سخت به تصویر کشیده است. ای زن مسلمان/ بر سپهر ایمان همچو اختری/ صبر و استقامت/ پاکی و نجابت را/ تو مظهری/ ظلمت ستیزا، گردآفرین زمانه‌ای/ اسوه جهانی، زینب زمانی، جاودانه‌ای (٢١)

زمین ای دلت خونین ز جور خصم دین

ای مسلمان، ای زن ایران

ساز کن خیز و حق را در جهان آواز کن (٢٣)

پایداری، پایداری

که گشت همت و ایثار تو فسانه ما

تو از کدام تباری زن زمانه ما

شده است لانه خورشید آشیانه ما (٢٤)

ز استقامت و صبر و ز پایداری تو

٤.٢.٨ صبر

«صبر» از مضامینی است که در جهان فکری کاشانی، در وجود زنان نمودی پررنگ می‌یابد. زنان شعر کاشانی با صبر و شکیبایی خویش، شخصیت خود را به ما می‌شناسانند.

باغ گل کردند بر جانان نثار (٢٥)

رشک بهارست ای زن دامان گلپرور
ته (٢٦)

در دیده اش نیش خاری ست، آن صبر ویرانگر تو (٢٧)
در روز میعاد گردد، بر گردنت زیور تو
(٢٨)

ای در صبوری چو زینب، شاد از تو پیغمبر تو (٢٩)

خجل ز صبر تو شد اشک دانه دانه ما
(٣٠)

مادان، این صابران روزگار

گردآفرین، آفرین باد بر صبر بارآور تو
چشمان تو چشمه ساری ست، دشمن نبیند که جاری ست

بر ریسمان صبوری، این دانه‌های بلورین

ای چشم بیدار امت، ای فخر بانوی کوثر

شهید راه خدا گشت نور دیده تو

٥ . ٢ . ٨ مغنویت

مختصات فکری کاشانی و شالوده ذهنی او، رنگ و بویی دینی و مذهبی دارد. در این جهان فکری مغنویت و دعا از ویژگی‌های مورد توجه اوست و به همین سبب زن ایده‌آل جهان شاعرانه وی، زنی است که بُعد مذهبی و معنوی وی پررنگ باشد. کاشانی در شعر زیر دعا و نیایش زن را به تصویر کشیده است.

لختی دگر کن صبر، ای مادر دعا کن / آیند فرزندان تو، آغوش و کن / بر ره گلاب خون می‌افشانند و آیند / تا عقده دل، روی دامنانت گشایند (٣١).

٦ . ٢ . ٨ حجاب

کاشانی به سبب تربیت اسلامی و باورها و اعتقادات دینی و مذهبی خویش به حجاب و نقش آن در زندگی و زیست زنان پرداخته است. در نگاه کاشانی که در شعر اون نیز جریان دارد، حجاب مصونیت زن را به همراه دارد و نشان‌گر عفاف و پاکدامنی اوست.

راه سعادت و فلاح توست (٣٢)

عطر دل انگیز توحید، برخاست از سنگر تو (٣٣)

زدی صلاهی رهایی ز شب یگانه ما

که پرده دار عفافی تو در زمانه ما
(٣٤)

ای زن حجاب تو سلاح توست

تو با سلاح حجابت، در سنگر دین

درون سنگر ایمان تو با سلاح حجاب

کفن نبود حجاب تو ای نجیب صبور

٧ . ٢ . ٨ قهرمان‌پروری

از آنجا که بخش زیادی از اشعار سبیده کاشانی متأثر از انقلاب و جنگ است، نگاه او به زن نیز در همین چارچوب خود را نشان می‌دهد. کاشانی در بُعد

«قهرمان پروری» به زنانی می‌پردازد که در سایه تربیت ایشان قهرمانی پرورش یافته‌اند.

مادران دیروز/ ای نگهبانان پاکی و نور/ که طنین گرم لالایی‌های شما/ از دل گهواره/ با دم عشق/ قهرمان می‌رویند (۳۵).

چشم‌ت به راه سواری ست، کو نازنین غمگساری ست می‌آید آری یقین دان، روزی ز ره یاور تو (۳۶)

۸ . ۲ . ۸ ستم‌دیدگی

سپیده کاشانی در شعر زیر؛ نفرین مداوم مادران ستمکشیده را در مقابل باران، فریاد چکمه‌های سربازان را در برابر موسیقی و رگبار آتش مسلسل‌ها را در کنار گل قرار داده و در یک مجموعه قرار داده است. وی با قرار دادن زشتی‌های مربوط به بشر و زیبایی‌های طبیعت را همچون ابلاغ یک اتهام، وحشت‌آور دانسته است. کاشانی واژگانی چون باران، گل و موسیقی به صورت تلویحی و اشاره جایگزین جنگ و کشتن و مرگ قرار می‌دهد.

در قرن ما خاموش گشته است/ آیا صدای نبض صداقت؟/ ایا نفرین مادران ستم‌دیده/ باران رحمت است؟/ موسیقی زمانه ما آیا/ فریاد چکمه‌هاست؟/ رگبار بی‌تأمل گل‌های آتش است؟/ آیا/ این‌گونه زیستن/ ابلاغ وحشت‌آور یک اتهام نیست؟ (۳۷)

۸ . ۳ . ۳ نوع نگاه به زن

در ادبیات. شعر و داستان. دو نگرش اصلی به زن وجود دارد. نگاهی که آمیخته با ستایش است و نگاهی که سرشار از نکوهش است. این دو نگرش از دیرباز بوده و تا امروز هم ادامه دارد. اگرچه خوبی و بدی همواره در نهاد بشر وجود داشته و گاه غلبه بر یکی است و گاه بر دیگری. اما با مطالعه و بررسی آنچه در اختیار داریم، به این نتیجه می‌رسیم که این نگرش دوگانه و خاصه نگرش آمیخته با نکوهش، بیش از آنکه آدمی را اعم از زن و مرد نشانه گرفته باشد، زن را نشانه گرفته است.

۸ . ۳ . ۱ نگاه آمیخته با ستایش

در این نگاه زن به سبب ویژگی‌های اخلاقی مثبت ستایش شده است. از مهم‌ترین مضامینی که در بردارنده این نگاه ستایش‌آمیز است، صبر و فداکاری و قابلیت اسوه و الگو بودن است.

۱ . ۱ . ۳ . ۸ صبر و فداکاری

مادران، این صابران روزگار باغ گل کردند بر جانان نثار (۳۸)
گردآفرین، آفرین باد بر صبر بارآور تو/ رشک بهارست ای زن دامن گل‌پرور تو
(۳۹).

۲ . ۱ . ۳ . ۸ اسوه

تو اسوه روزگاری، محبوب پروردگاری خرسند از توست ای زن، آن مهربان رهبر تو (۴۰)

۲ . ۳ . ۸ نگاه آمیخته با نکوهش

برخی از خصوصیات منفی زنان زمینه‌ساز نگاهی آمیخته با نکوهش به ایشان شده است. فارغ از آسیب شناسی این خصایل و اینکه این خصوصیات محصول و نتیجه چه رفتار و رفتارهایی از سوی مردان و جامعه بوده است، به بررسی این نگاه در شعر کاشانی می‌پردازیم.

۱ . ۲ . ۳ . ۸ بی‌تفاوتی نسبت به فرزند

کاشانی در شعر زیر به انتقاد از زنانی می‌پردازد که رسالت و نقش مادری خود را از یاد برده‌اند. به تعبیر وی این زنان، مادرانی تزئینی هستند که فرسنگ‌ها از پارسایی و تقوا دور مانده‌اند.

در شعر زیر؛ «مادران دیروز و مادران و امروز» پس از توصیف مادران دیروز، که مریم‌گونه نگیهان پاکی و نور هستند و در مقابل با لحنی تند بر مادران امروز که فتنه‌گر بر بوم پوسترها تا گریبان‌ها را چاک می‌زنند، می‌تازد.

همه گل‌ها بی‌رنگ/ همه گل‌ها مغموم/ همه سرهاشان خم/ ساقه‌هاشان بی‌روح/
سایه‌هاشان لرزان/ ذهن‌شان مخدوش/ فکرشان نامیمون/.../ کودکان در سودای
مادر/ مادران تزئینی/ عشق‌ها در بهت «پوستر»ها زندانی/.../ مادران را اما تنها
تنها/ دامن/ می‌درخشد بر عریانی چشم گناه/ ریشه‌های تقوا می‌پوسد/ مادران
امروز(۴۱).

مادران امروز/ فتنه‌گر بر بوم پوسترها/ تا گریبان را چاک زدند/ پایشان آهنگ شوق
نریخت/ دامن چرکینشان زهدنزد (۴۲).

۴ . ۸ نوآوری در پرداخت شخصیت زن

المراة في شعر سبيده كاشاني

در خوانش اشعار سبيده كاشاني، گاه با نگاه و جرياني روبرو مي‌شويم كه پيش از اين كمتر به آن توجه و پرداخته شده بود. هرچند بسامد اين نگاه در شعر شاعر بالا نيست، اما توجه به موارد نيز حاكي از حساسيت شاعر و نگاه متفاوت او دارد.

۱. ۴. ۸ همراهي زنان و مردان

عزمتان، آزاده مردان و زنان حق نشاند بر بلنداي جهان (۴۳)

۱. ۵. ۸ تحكم و اراده

كاخ ستم را فروريخت فرياد عصيان‌گر تو/ يك دست قرآن و دستي آن شعله‌ور مشعل تو (۴۴).

۵. ۸ نقش زن

زنان در شعر سبيده كاشاني در چهار نقش مادر، همسر، خواهر و دختر نمود يافته‌اند. در اين ميان تأكيد و تمرکز وي بيش از هر چيز بر روي نقش مادري معطوف شده است.

۱. ۵. ۸ زن در نقش مادر

«مادر» نقش و حضوري قداست‌گونه در شعر كاشاني دارد. كاشاني با پرداختن به شخصيت «مادر» و برشمردن صفاتي نيكو براي او، نگاه خويش را به مخاطب نشان مي‌دهد. در اين ميان او به بيش از هر كس به مادران شهدا و رزمندگان پرداخته است.

مادران، اين صابران روزگار باغ گل كردند بر جانان نثار (۴۵)

لختي دگر كن صبر، اي مادر دعا كن/ آيند فرزندان تو، آغوش وا كن/ بر ره گلاب خون مي‌افشانند و آيند/ تا عقده دل، روي دامنانت گشايند (۴۶).

گردآفرين، آفرين باد بر صبر بارآور تو/ رشك بهارست اي زن دامن گل‌پرور تو (۴۷).

مادران امروز/ فتنه‌گر بر بوم پوسترها/ تا گريبان را چاك زدند/ پايشان آهنگ شوق نريخت/ دامن چركينشان زهدنژاد (۴۸).

مادر دلي خسته داري، در خاك گلدسته داري دردا كه در بر كه خون، بشكفت نيلوفر تو (۴۹)

چشمت به راه سواري ست، كو نازنين غمگساري مي‌آيد آري يقين دان، روزي ز ره ياور تو (۵۰)

مادر دلت آسماني ست، از عشق و ايمان جدا نيست در آن به غير از خدا نيست، نور است در محور تو (۵۱)

۲ . ۵ . ۸ همسر

از ديگر نقش‌های زنان در شعر کاشانی؛ نقش «همسر» است. وی در دو نمونه به نقش «همسر» اشاره مستقیم کرده است. در هر دو نمونه، تازه‌عروسانی به تصویر کشیده شده‌اند که همسران خویش را راهی جبهه کرده‌اند.

جبله نوعروسان، با حریم م آذین ر حریر کبودش، اشک بی اختیاری (۵۲)
س جبله شد سیه پوش، س جبله‌ها چراغان چشمان نوعروسان، دریای واژگون است (۵۳)

۳ . ۵ . ۸ خواهر

شاعر در شعر زیر، بر مهر و عطوفت خواهران زنان تأکید می‌کند.

از ژرف زندان بیداد، بانگ اسیران برآمد گفتی: برادر! شنیدم، آوای دردآور تو (۵۴)
۶ . ۸ تجربه زیستی شاعر به عنوان یک زن

۱ . ۶ . ۸ مادر

شعر سبیده کاشانی جدا و منفک از تجارب زیستی او نبوده است. به همین سبب در لابه لای اشعار شعرهایی را می‌بینیم که متصل به روابط شخصی و خانوادگی شاعر است.

بال پرواز منی، مادر من، ماه منی مهر تابنده من، روشنی راه منی
دست‌های تو مرا معجز تعویذ شفاست گل گلخانه دل، ذکر سحرگاه منی
با خیال تو بسی شب به سحر آوردم دیدم شب همه شب، همدم و همراه
مادرا! سینه ات آئینه تصویر خداست جاودان نام تو، خورشید من و ماه منی
(۵۵)

۲ . ۶ . ۸ همسر

کاشانی شعر زیر را در غم از دست دادن همسر و با مضمون تنهانی و غم سروده است. وی در این سروده به عشق همراهی و همدلی تأکید می‌کند.

یاد آر آن روزی که ما، در دفتر عشق/ شعر دو مصراع، معنی یک بیت بودیم/ ما
هر دو زیر خیمه تاریک تقدیر/ روشنگر شبهای هم بودیم/ اما نجوای رفتن بر لب
جاری است/ اکنون من بی تو کی بودم/ تو بی من؟/ ما غوطه می‌خوردیم در عطر
و ترانه/ یاد آر/ ای جای پایت/ بر گسترک معبر دل/ آه ای طلوع نور در من/ با
من بمان تا وسعت شب/ در زیر گام ما بمیرد (۵۶)

۳ . ۶ . ۸ دختر

المرأة في شعر سبيده كاشاني

سبيده كاشانی شعر زیر را در قالبی نیمایی در سوگ پدر خویش سروده است.
می‌دانم ای دریغ/ این انتظار تلخ به پایان نمی‌رسد/ وین درد سینه‌سوز به درمان
نمی‌رسد/ دیدم به چشم خویش/ از بام پر کشید/ آن مرغک سپید پر مهربان من/ تا
دوره‌های دور، تا قلّه‌های نور/ تا ژرفنای آن چه نگنجیده در خیال/ او رفت و رفت و
رفت (۵۷)

شد باورم کنون/ زین خواب تلخ دیده کس نیست در امان/ اینک به لوح گور/ این
نقش نام اوست که جاوید می‌شود (۵۸)

۷. ۸ مخاطب قرار دادن خود

سپیده کاشانی در پاره‌ای از اشعار خویش خود را مخاطب قرار داده است و به
عنوان نماینده‌ای از زنان با خویشتن سخن می‌گوید. شاعر در اشعار زیر با مخاطب
قرار دادن خویش به مضامین میهن‌دوستی، شهادت‌طلبی، آزادگی، عشق، صبر، غم،
بدعهدی ایام می‌پردازد.

۱. ۷. ۸ میهن‌دوستی

شاعر در شعر زیر عشق به وطن و این سرزمین را در وجود خود نشان می‌دهد.

تنم گر بسوزی، به تیرم بدوزی جدا سازی ای خصم، سر از تن من
کجا می‌توانی، ز قلبم ربایی تو عشق میان من و میهن و من
۲. ۷. ۸ شهادت طلبی

کاشانی شهادت را آرزو و آرمان خود می‌داند و به سبب حضور در جبهه‌های جنگ
و لمس آن، باوری قلبی است.

مسلمانم و آرمانم شهادت تجلی هستی‌ست جان‌کندن من (۶۰)
۳. ۷. ۸ آزادگی

شاعر در شعر زیر نیز خود را به عنوان شاعر همراه و همپیمان با آزادگان می‌داند و
فریاد آزادی و آزادگی و رهایی از بندگی و اسارت را سر می‌دهد.

زنجیر ما یکی است/ این قلب میهن است، میهن/ که می‌تپد به سینه‌ی پر شورت/ باید
که بگسلیم با هم/ زنجیر بردگی (۶۱)

۴. ۷. ۸ عشق

شاعر با مخاطب قرار دادن خویش، از عشق سخن می‌گوید و بدین سان جهان
فکری و برداشت شخصی خویش را از مضمون عشق نشان می‌دهد.

المرأة في شعر سبيده كاشاني

«سبيده» نقش دلارای یار در دل بین

گرت «سبيده» هواست، صفای لم یزلی

٥ . ٧ . ٨ صبر

گفت آن مهربان پیر، می‌دهندت بسی اجر

٦ . ٧ . ٨ غم

هان، «سبيده» شرح غم با پیر لاهوری

رفته بودند «سبيده» دل خونت جویند

٧ . ٧ . ٨ بدعهدی ایام

«سبيده» رشته‌ها سست است و پیمان‌ها نمی‌پاید

٨ . ٨ اساطیر و شخصیت‌های تاریخی و مذهبی

١ . ٨ . ٨ شخصیت‌های مذهبی

دین و تعالیم مذهبی در جهان شاعران سبيده کاشانی حضوری پررنگ دارد. در این میان زنان دینی و مذهبی در شعر وی با اهداف گوناگون حضور یافته‌اند. بسامد حضور شخصیت «حضرت فاطمه (س)» در شعر او بالاتر از شخصیت‌های دیگر است.

١ . ١ . ٨ . ٨ حضرت فاطمه

ای چشم بیدار امت، ای فخر بانوی کوثر

مگر کشتند در محراب حق محبوب زهرا (س) را

چون شهیدان در میان موج خون غلتند، خیزد

ببر زنان آزادگی آواز کبرد

رایت آزادگی افراشت او

گویند خورشید از آن خانه تافت

یا فاطمه در بقیع و بیت الاحزان

در کوثر دل به موج خونت دیدم

٢ . ١ . ٨ . ٨ حضرت زینب

ای چشم بیدار امت، ای فخر بانوی کوثر

٣ . ١ . ٨ . ٨ نرگس

المرأة في شعر سبيده كاشاني

حريم دامن نرگس شد از تو رشک بهار
گل یغانه گلزار روزگار بیا (٧٤)
گوهر دامن نرجس، شاهکار آفرینش
نور رخشان امامت، ماه مینا خواهد آمد (٧٥)
٤ . ١ . ٨ . ٨ هاجر

هاجر کعبه مقصود در این طی طریق
ز صفا آمده تا مروه به رفتار دگر (٧٦)
٢ . ٨ . ٨ اساطیر عاشقانه و تاریخی

کاشانی در شعر خویش به سه شخصیتی که در داستان‌های عاشقانه حضوری
پررنگ دارند، اشاره کرده است. این شخصیت‌ها عبارتند از؛ شیرین، لیلا و زلیخا.
١ . ٢ . ٨ . ٨ شیرین

شور چشمان را به مجمرها سپند افشاند ایم
قصه ای شیرین ز عشق کوهکن آورده ایم (٧٧)
٢ . ٢ . ٨ . ٨ لیلا

لیلا دشت فضیلت، دوری تو از راهی شب
گم کرده راهی که هرگز، گنجد نه در باور تو (٧٨)
+++*
٣ . ٢ . ٨ . ٨ زلیخا

چنان آتش به جان افکند عشق مقتدای
که در خود سوخت یک سر پرده شرم زلیخا را (٧٩)
نتیجه‌گیری

سپیده کاشانی در دو سبک سنتی و نیمایی شعر سروده است. قوت فصاحت و
زبان‌آوری وی در اشعار سنتی بیشتر نمود یافته است. کاشانی با احساسات و
اعتقادات مذهبی لبریز عشق به مردم به عنوان سراینده‌ای متفاوت پا به عرصه
ادبیات و شعر گذاشت. اشعار وی مضمونی توحیدی دارد و مبتنی بر ساختاری متأثر
از مناسبات درونی است.

با مطالعه و بررسی اشعار سپیده کاشانی روشن شد که وی به ویژگی‌های ظاهری و
بیرونی زنان بی‌توجه بوده و به آن‌ها نپرداخته است. آنچه در شخصیت زنان برای او
حائز اهمیت است، ویژگی‌های معنوی و درونی زنان است. از مهم‌ترین ویژگی‌های
باطنی و درونی که در شعر سپیده کاشانی بدان پرداخته شده، عشق، فداکاری،
ایستادگی و پایداری، صبر، معنویت و حجاب، قهرمان‌پروری ستم‌دیدگی است.

نگاه ستایش‌آمیز به زنان در شعر سپیده کاشانی پررنگ است. تنها یک مورد نگاهی
آمیخته به نکوهش و انتقاد به زنان در شعر او به چشم می‌خورد که زنان امروز و
بی‌توجه به فرزند و خانواده را هدف گرفته است.

المراة في شعر سبيده كاشاني

نوآوری در پرداخت شخصیت زن در شعر سبیده کاشانی بسامد اندکی دارد. وی در دو مورد این پرداخت را به تصویر کشیده است. کاشانی زنان را در نقش‌های گوناگون به تصویر کشیده است و مهم‌ترین و پررنگ‌ترین نقش از آن «مادر» است. از دیگر مواردی که کاشانی به آن پرداخته است، توجه به زیست شاعرانه خویش در نقش‌های متعدد و نیز زنان مذهبی و اساطیری است.

پاوقی

- ۱- نیکویخت، ناصر و دیگران، روند تکوین سبک زنانه در آثار زویا بیرزاد تحلیلی بر پایه سبک شناسی فمینیستی، فصلنامه علمی پژوهشی نقد ادبی سال ۵ شماره ۱۸-۱۳۹۱، ص ۱۲۰
- ۲- ولی زاده، وحید، جنسیت در آثار رمان نویسان زن ایرانی، نقد ادبی سال ۱ شماره ۱، ۱۳۸۷، ص ۲۵
- ۳- میلانی، فرزانه، در جامعه ایران زنان هرگز جنین تحرکی نداشته اند، مجله زنان، گفتگو از مزده دقیقی، سال ۱۴، شماره ۱۲۱، ۱۳۸۴، ص ۵۷-۶۶
- ۴- نیکویخت، ۱۳۹۱، ص ۱۲۳
- ۵- مصفا، نسرين، مشارکت سیاسی زنان در ایران، تهران وزارت خارجه، ۱۳۵۷، ص ۳
- ۶- یاحقی، محمد جعفر، جون سبوی تشنه، تهران، جامی، ۱۳۷۴، ص ۲۸
- ۷- عابدی، کامیار، به رغم بنجرهای بسته، شعر معاصر زنان، تهران، کتاب نادر، ۱۳۸۹، ص ۱۶
- ۸- سجادی، مهدی، فمینیسم در اندیشه آست مدنیسم فصلنامه شورای فرهنگی اجتماعی زنان، سال هشتم، شماره ۱۹، ۱۳۸۴، ص ۱۲
- ۹- دهباشی، علی، برساحل جزیره سرکردانی، تهران، سخن، ۱۳۸۳، ص ۵۱۷-۵۱۸
- ۱۰- وولف، ویرجینیا، اتاقی از آن خود، ترجمه صفور نور بخش، جاباب دوم، تهران، نیلوفر، ۱۳۸۴، ص ۱۱۳
- ۱۱- اصلانی، محمد رضا، لاله کویر زندگی نامه استاذ سبیده کاشانی تهران، سوره مهر، ۱۳۸۳، ص ۱۸
- ۱۲- صنعتی، محمد حسین، آشنایی با ادبیات دفاع مقدس، تهران، بنیاد حفظ آثار و نشر ارزشهای دفاع مقدس، ۱۳۸۹، ص ۸۴
- ۱۳- برقی، محمد باقر، سخنوران نامی معاصر ایران، قم: نشر خرم، ۱۳۷۳، ص ۱۷۳
- ۱۴- کاشانی، سبیده، مجموعه آثار سبیده کاشانی، تهران، انجمن قلم ایران، ۱۳۸۹، ص ۲۳
- ۱۵- صادق زاده، محمود، بررسی ویژگی های سبکی و تحلیلی محتوایی شعر سبیده کاشانی مجله مطالعات نقد ادبی، شماره ۲۲، ۱۳۹۰، ص ۴
- ۱۶- همان منبع قبلی، ص ۴
- ۱۷- هنرجو، حمید، خواهرانه در توفان، زندگی و اشعار شاعره معاصره زنده یاد سبیده کاشانی، تهران، کتاب ابزار، ۱۳۹۴، ص ۸۱
- ۱۸- کاشانی، ۱۳۸۹، ص ۴۴۰
- ۱۹- همان منبع قبلی، ص ۹۷
- ۲۰- همان منبع قبلی، ص ۱۳۰
- ۲۱- همان منبع قبلی، ص ۴۸۲
- ۲۲- همان منبع قبلی، ص ۲۹۱

- ٢٣- همان منبع قبلي، ص ٢٩٨
٢٤- همان منبع قبلي، ص ١٣٠
٢٥- كاشاني، ١٣٨٩، ص ٢٧٥
: ٢٦-٢٧-٢٨-٢٩- همان منبع قبلي ص ٢٧٥
٢٩- همان منبع قبلي، ص ٢٩٨
٣٠- همان منبع قبلي، ص ١٧٢
٣١- همان منبع قبلي / ص ٤٨٢
٣٢- همان منبع قبلي ص ٢٧٦
٣٣- همان منبع قبلي ص ٢٩٨
٣٤- همان منبع قبلي ص ٤٤٠
٣٥- همان منبع قبلي ص ٢٧٥
٣٦- همان منبع قبلي ص ٤٢٥
٣٧- همان منبع قبلي ص ١٣٠
٣٨- كاشاني، ١٣٨٩، ص ٢٧٥
٣٩- همان منبع قبلي ص ٢٧٦
٤٠- همان منبع قبلي ص ٤٤١
٤١- همان منبع قبلي ص ٤٤٠
٤٢- همان منبع قبلي ص ٢٩١
٤٣- همان منبع قبلي ص ٢٧٦
٤٤- همان منبع قبلي ص ١٣٠
٤٥- كاشاني، ١٣٨٩، ص ١٧٢
٤٦- همان منبع قبلي ص ٢٧٥
٤٧- همان منبع قبلي ص ٤٤٠
٤٨- همان منبع قبلي ص ٢٧٥
٤٩- همان منبع قبلي ص ٢٧٦
٥٠- همان منبع قبلي ص ٢٨٠
٥١- همان منبع قبلي ص ٢٩٥
٥٢- همان منبع قبلي ص ٢٧٥
٥٣- همان منبع قبلي ص ١٠٦
٥٤- همان منبع قبلي ص ٣٩٢-٣٩٣
٥٥- همان منبع قبلي ص ٨٩
٥٦- همان منبع قبلي ص ٩٠
٥٧- همان منبع قبلي ص ١٠٤
٥٨- همان منبع قبلي ص ١٠٤
٥٩- همان منبع قبلي ص ٤٧٥
٦٠- همان منبع قبلي ص ٢٤٠
٦١- همان منبع قبلي ص ٢٥٨
٦٢- كاشاني، ١٣٨٩، ص ٢٨١
٦٣- همان منبع قبلي ص ٩٦

- ٦٤- همان منبع قبلی ص ١٠١
- ٦٥- همان منبع قبلی ص ١٠٥
- ٦٦- همان منبع قبلی ص ٢٧٥
- ٦٧- همان منبع قبلی ص ٢٨٤
- ٦٨- همان منبع قبلی ص ٢٨٨
- ٦٩- همان منبع قبلی ص ٢٩١
- ٧٠- همان منبع قبلی ص ٣٠١
- ٧١- همان منبع قبلی ص ٢٧٥
- ٧٢- همان منبع قبلی ص ٢٩٠
- ٧٣- همان منبع قبلی ص ٢٩٣
- ٧٤- همان منبع قبلی ٢٧٩
- ٧٥- همان منبع قبلی ص ٩٧
- ٧٦- همان منبع قبلی ص ٢٧٦
- ٧٧- همان منبع قبلی ص ٢٩٨

منابع و مأخذ

١. اصلانی، محمدرضا (١٣٨٣). لاله کویر زندگی‌نامه استاد سبیده کاشانی. تهران: سورۀ مهر.
٢. برقی، محمدباقر (١٣٧٣). سخنوران نامی معاصر ایران. قم: نشر خرم.
٣. دهباشی، علی (١٣٨٣). بر ساحل جزیره سرگردانی. تهران: سخن.
٤. سجادی، مهدی (١٣٨٤). فمینیسم در اندیشه پست مدرنیسم. فصلنامه شورای فرهنگی اجتماعی زنان. سال هشتم. شماره ١٩.
٥. صادق‌زاده، محمود (١٣٩٠). بررسی ویژگی‌های سبکی و تحلیل محتوایی شعر سبیده کاشانی. مجله مطالعات نقد ادبی. شماره ٢٢.
٦. صنعتی، محمدحسین (١٣٨٩). آشنایی با ادبیات دفاع مقدس. تهران: بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس.
٧. عابدی، کامیار (١٣٨٠). به رغم پنجره‌های بسته: شعر معاصر زنان. تهران: کتاب نادر.
٨. کاشانی، سبیده (١٣٨٩). مجموعه آثار سبیده کاشانی. تهران: انجمن قلم ایران.
٩. مصفا، نسرین (١٣٥٧). مشارکت سیاسی زنان در ایران. تهران: وزارت خارجه.
١٠. میلانی، فرزانه (١٣٨٤). در جامعه ایران زنان هرگز چنین تحرکی نداشته اند. مجله زنان. گفتگو از مژده دقیقی. سال ١٤. شماره ١٢١. صص ٥٧-٦٦.
١١. نیکویخت، ناصر و دیگران (١٣٩١). روند تکوین سبک زنانه در آثار زویا پیرزاد تحلیلی بر پایه سبک‌شناسی فمینیستی. فصلنامه علمی پژوهشی نقد ادبی. سال ٥. شماره ١٨.
١٢. ولی‌زاده، وحید (١٣٨٧). جنسیت در آثار رمان نویسان زن ایرانی. نقد ادبی سال ١ شماره ١.
١٣. وولف، ویرجینیا (١٣٨٤). اتاقی از آن خود. ترجمه صفورا نوریخس. چاپ دوم. تهران: نیلوفر.
١٤. هنرجو، حمید (١٣٩٤). خواهرانه در توفان؛ زندگی و اشعار شاعره معاصره زندیاد سبیده کاشانی. تهران: کتاب ابزار.
١٥. یاحقی، محمدجعفر (١٣٧٤). چون سیوی نشنه. تهران: جامی.

Sources and references

1. Aslani, Mohammad Reza (1383). Laleh Kavir biography of Sepideh Kashani. Tehran: Syria Mehr

2. Burgahi, Mohammad Bagher (1373). Contemporary Iranian Speakers. Qom: Khorram Publishing.
3. Dehbashi Ali (1383). Wander around the shore of the island. Tehran: Speech
4. Sajjadi, Mehdi (2005). Feminism in Postmodernism. Women's Social Cultural Council. Eighth year Number 19
5. Sadeghzadeh, Mahmoud (1390). A Study of the Stylistic Features and Content Analysis of Sepideh Kashani Poetry. Literary Review Literature. Number 22
6. Industrial, Mohammad Hussein (2010). Familiarity with Sacred Defense Literature. Tehran: Foundation for the Protection of Works and the Publishing of Holy Defense Values.
7. Abedi, Kamiar (1380). In spite of closed windows: Contemporary women's poetry. Tehran: Nader book.
8. Kashani, Sepideh (2010). Sepideh Kashani Collection. Tehran: Iran Pen Society.
9. Mosafa, Nasrin (1357). Women's Political Participation in Iran. Tehran: Ministry of Foreign Affairs.
10. Milani, Farzaneh (2005). Women in Iran have never had such a movement. Women's Magazine. Talk of a good tidings. Year 14. Number 121. SS7-56.
11. Nikobakht, Nasser and others (1391). The process of the development of women's style in the works of Zoya Pirzad, an analysis based on feminist stylistics. Journal of Literary Criticism. Year 5 No. 18
12. Valizadeh, Vahid (2008). Genocide in the works of Iranian women's novelists. Literary Critique Year 1 Issue 1.
13. Woolf, Virginia (1384). A room of its own. Translation by Safara Nourbakhsh. second edition. Tehran: Niloufar.
14. Student, Hamid (1394). Sister in Hurricane; Life and Poems of Contemporary Poet, Sepideh Kashani. Tehran: Book of Tools.
15. Yahaghi, Mohammad Ja'far (1374). Because the thirsty soy Tehran: Jami.

